

“Əli və Nino”da Cümhuriyyət dövrünün tərənnümü

Aynur Mirişli
AMEA Gəncə bölməsi
E-mail: mirishli.aynur@mail.ru

Annotasiya. Məqalədə məhəbbət əsəri kimi dəyərləndirilən “Əli və Nino”nun tarixi məqamlarını üzə çıxarmağa çalışmışıq. Burada Əli xan Şirvanşirin əslində məşhur Cavanşirlər soyundan gəldiyinə diqqət çəkilmişdir. Qarabağ və Gəncəylə bağlı təsvirlər timsalında qəhrəmanın vətənpərvər ruhunun bütün sevgilərdən üstün olması həqiqəti göstərilmişdir. Eyni zamanda cümhuriyyətə gedən yol, Demokratik Respublikanın son yaşam çırpıntıları və Əli xanın qısa, lakin mərdliklə dolu yaşam hekayəsi arasında paralellər aparılmışdır.

Açar sözlər: Əli və Nino, Cavanşirlər, cümhuriyyət, Gəncə, Qarabağ

Məqalə tarixçəsi: göndərilib – 10.04.2026; qəbul edilib – 21.04.2026

The praise of the Republican period in “Ali and Nino”

Aynur Mirishli
Ganja Branch of ANAS
E-mail: mirishli.aynur@mail.ru

Abstract. In the article, we have tried to reveal the historical context of “Ali and Nino”, which is considered a work of love. Here, we mainly draw attention to the fact that Alikhan Shirvanshir actually came from the lineage of the famous Javanshirs. In this article, is shown that the hero's patriotic spirit related to Karabakh and Ganja is superior to all loves. At the same time, there are paralleled the path to the Republic, the last gasps of the Democratic Republic, and Ali khan's short but courageous life story.

Keywords: Ali and Nino, Javanshir clan, Republic, Ganja, Karabakh

Article history: received – 10.04.2026; accepted – 21.04.2026

Giriş / Introduction

Tarixin əsərlərə yansımaları hər zaman dövr və dönmədən asılı olmayaraq xüsusi əhəmiyyətə malikdir. Müəlliflərə xas improvizasiya, yenilik, əlavə hadisə, proses, hətta başlıca obrazın təqdimatındakı köməkçi xarakterlər süjet xəttinin real motivlərinə rəng qatmışlar. İstənilən oxucu üçün təhkiyəyə çevrilən tarixi məqamlar maraqlı doğurmuşdur. Əgər söhbət sırf milli məzmunlu yaşamış həqiqətlərdən gedirsə, təbii ki, əsərin mahiyyəti daha çox diqqət çəkir. Çünki milli kimliyimizi yaşadan keçmişimiz bədii əsər çərçivəsində də sevilir, qorunub və təbliğ edilməyə layiqdir. Fikrimizin ən dəyərli sübutu olaraq və ya sadalanan parametrlərdən yola çıxaraq məşhurluğunu əsla itirməyən “Əli və Nino”ya müraciət edəcəyik.

Əsas hissə / Main part

İlk öncə onu vurğulamalıyıq ki, nə qədər məhəbbət romanı kimi qələmə verilsə də, əsər tariximizin qururverici dövrlərindən olan Cümhuriyyətimizin tərənnümü ilə yadda qalır. Adından da göründüyü kimi, ilkin təəssüratda bir-birinə aşiq və ən önəmlisi genetik baxımdan bir-birindən tamamilə fərqli millətə xas iki sevgili, nümunəvi insanlar canlanır. Bizim Əli xan Şirvanşir və onların Ninosu. Sadəcə bir oxucu nöqteyi-nəzərindən yanaşsaq belə, insanı istər-istəməz məhz bu məqam düşündürür: niyə məhz Nino və ya nədən bizim qızlardan biri deyil? Səbirli oxucu üçün bu sualın ən məntiqli cavabı sonnda, əsərin əsas qəhrəmanı olan Əlinin hər şeydən vaz keçərək, hətta sevdiyi Ninosu və onların sevgisinin yaşadan can parçaları – qızı Tamaradan belə uzaqlaşaraq, Vətəni uğrunda, Cümhuriyyət naminə yaşamını fəda etməsində tapılır. Bu haqda irəlidə daha geniş təhlillərə yer veriləcək. Əsas hədəfimiz ilk öncə Əli xan Şirvanşir kimliyi, onun tarixi-millî mənsubiyyəti və yaşam hədəflərinə köklənməkdir.

Əsər başdan sonadək Əli xanın dili ilə oxucuya təqdim edilir. Ta ki, onun şərəfli ölümünə kimi. Yuxarıda da qeyd etdiyimiz kimi, məhəbbət romanı adlandırılan “Əli və Nino”nun aparıcı mövzusu əslində vətən sevgisi üzərində qurulmuşdur. Müəllif bilərəkdən aram-aram, tədricən baş verəcək milli əhəmiyyət daşıyan önəmli tarixi prosesləri oxucuya çatdırır. Kənardan baxınca meydanda insani bir sevginin aparıcı mövzu olduğu düşünülür. Əslində isə müəllifin hədəfi tamamilə başqadır. O, qarşılıqlı insan sevgisindən də üstün bir məfhuma – Vətənə köklənməyimizi istəyir. Buna da nail olur. Həqiqətən də doğma Cümhuriyyətimiz uğrunda ətrafdakı hər şey əhəmiyyətsiz olmasa da, adiləşir. Oyanmış milli ruh qarşısında ölüm, yox olma, əbədiyyətə qovuşma anları da məhz Vətən sevgisi ilə birlikdə həyata keçirilir:

“Əli xan Şirvanşir altıya on beş dəqiqə işləmiş Gəncə körpüsündə, pulemyot arxasındakı mövqeyində həlak oldu. Onun meyidi qurumuş çaya düşmüşdü. Bədəninə səkkiz güllə deşmişdi. Cibindən bu dəftəri tapdım. Allah imkan versə, dəftəri onun arvadına çatdıracağam. Biz səhər erkən, ruslar sonuncu hücumu keçməzdən bir az qabaq onu məscidin həyətidə dəfn elədik. Cümhuriyyətimizin ömrü Əli xan Şirvanşirin ömrü kimi sona çatdı.

Bakının Binəqədi qəsəbəsinə olan Zeynal Ağanın oğlu, rotmistr İlyas bəy” [4, s.206].

Romanın sonu xatırladaraq əsərin sırf məhəbbət romanı kimi yanlış təqdimatını göstərmək istəyirik. Təbii ki, məqsəd və hədəfimiz insana xas sevgi hissəsinin dəyərini azaltmaq və ya heçə saymaq deyil. Sadəcə unutmamalıyıq ki, yaşam insanı bəzən həlledici seçimlər qarşısında qoyur. Belə olduğu təqdirdə doğrunu seçərək, o yolla irəliləmək ən üstün məziyyətləri önə çıxarır. Özünü düşünmədən, seçdiyi, xüsusi dəyər verdiyi məfhumun müqəddəratını çiynlərində daşımağa qadir biri üçün doğru yol meydana çıxır. O yolla addımlamaqsa artıq seçilmiş qəhrəmanın milli hədəfidir. Bizim Əli xan Şirvanşir kimi.

Əsərdə Əli xanın xarakteri, daşdığı milli ruh və mənəvi özəllikləri roman boyunca istər öz təqdimatında, istərsə də həmsöhbətləri sayəsində daha çox aydınlaşmış olur. Bu baxımdan Əlinin məktəb yoldaşı Seyid Mustafa ilə dialoqunu qısa şəkildə xatırlatmaq gərəkdir: “– Seyid, – dedim, – Türklər də bizim tayfadandır. Biz eyni dildə danışırıq. İkimizin də damarlarında Turan qanı axır. Bəlkə buna görə xəlifənin hilalı altında ölmək daha asandır” [4, s.71]. Seyid isə dövrünün ona təlqin edildiyi tərzdə Əli xan Şirvanşirin fikrinə belə aydınlıq gətirir: “Get Altay dağlarına, daha uzaqlara, Sibir hüdudlarına kimi səyahət et-orada kimlər yaşayır? Bizim dilimizdə danışan, qanımızdan olan, bizim kimi türklər. Allah onları yolundan azdırmış və onlar büt-pərəst qalmışdır, büt-lərə sitayiş edirlər: su ilahəsi sayılan Su-Tenqriyə, səma ilahəsi olan Teb-Tenqriyə səcdə edirlər. Əgər günlərin birində oralarda yaşayan yakutlar, yaxud altaylar qüvvətlənib bizə qarşı müharibəyə başlasalar, onda biz şiələr, eyni qana malik olduğumuz üçün bu büt-pərəstlərin qələbəsinə sevinməliyik?” Burada dövrün təəssüf ki, günümüzədək gəlmiş yanlış məntiq və dini dünyagörüşünə müəllif haqlı

iradını bildirir. Daha doğrusu, bu irad özlüyündən dialoqla tanış olan oxucu üçün prototürk mənəviyyatındakı dəyərlərimizə sahib çıxmağa zəmin yaradır.

Turan ideologiyasından danışırıqsa, əski türkcəmizə xas “kömən” anlayışını da xarakterizə etməyi önəmli sayırıq: 1. Hayal-düş. 2. Irk, soy. 3. Cevher, damar [7]. Ümumtürk ideologiyasındakı Turan anlayışı da milli birlik məntiqindən qaynaqlanaraq, onun əsla kömən (xəyal) səviyyəsində qalmayacağına inanılmışdır. İnanç və milli mənəviyyatımız, Göy Tanrı, Ağ Şaman, Umay ana və digər önəmli dəyərlərimiz unudulmamış, zaman-zaman əsərlərdə kiçik epizodik parçalarla da olsa, xatırlanaraq yaşadılmışdır. Bu baxımdan Ə.Ağaoğlu təqdimatındakı milli dəyərlərimizi də xatırlamaq yerinə düşər: “O, Tanrı qulu, Tanrı elçisi idi. Əlindəki dəf Canavar dağı öküzünün dərisindən düzəldilmişdi. Dəfin çevrəsindəki zənglər min bir səs çıxarırdı, min bir dillə danışdı. Belindəki tütək Göygöldən alınmış qutlu bir qamışdı. Günəşdən və ruzigardan yanıb bədənindən asılan parçalar birer tilsim və əfsundu. Başından uzanıb tökülən və çöhrəsini bürüyən saçlar qədim adət və ənənələrin dağınıq masalları idi” [1, s.78]. Daha sonra “Qamışda Tanrı qüvvəsi vardır”; “Qamış Tanrı gölündən götürülüb” – kimi önəmli dialoqu oxuyuruq. Hansı ki, az öncə tütəklə bağlı Göygölün adı da vurğulanmışdır.

Gələk əsərin əsas obrazı Əli xanın “Şirvanşir” kimliyinə. Yenə tarixə müraciət edəcəyik. Məşhur Cavanşirlər sülaləsi və milli mənsubiyyəti haqda bəzi önəmli məqamları xatırlatmaq gərəklidir. Azərbaycan türklərinin qədim soylarından sayılan Cavanşirlərin əsasən Qarabağ bölgəsində və qismən də İranda yaşadıkları haqqında tarix yetərinə məlumat verir: “Bu soyun nümayəndələrinin 1747-ci ildən 1822-ci ilədək Qarabağda xanlıq etdikləri, türk-Qızılbaşlardan sayılan Əfşar kökənli olduqları, hətta bu soyun tarixən Türküstandan gəldiyi mənbələrə istinadən qeyd edilir” [8]. Cavanşirlər soyuna təsadüfən kiçik də olsa, tarixi xatırlatma etdik. Dönək “Əli və Nino”-nun Əli xan Şirvanşir kimi təqdim olunan əsas obrazına – başlıca qəhrəmanına. Tarixdən bəhs edilən istənilən roman, əsər, hətta hekayə belə mütləq müəllif improvizələri ilə zəngin olmuşdur. Bu ənənə bütün dövrlər üçün yaradıcı insanlara xas ən üstün məziyyətlərdəndir. Təbii ki, kobud və bağışlanılmaz təhriflərə yol verilmədən, hadisələrin, yaşamış qəhrəmanların yerdəyişməsi, adlarındakı dəyişim məqbul sayılmaqdadır. Bizim Əli xan Şirvanşir kimi. Əsərin qəhrəmanı, başdan-sonadək süjet xəttinin müqəddəratının aparıcı obrazı da əslində Şirvanşir deyil, Cavanşirlər soyundan gəlməkdədir. Məhz bu baxımdan romanda Qarabağla bağlı önəmli məqamlara yer verilmişdir. Qarabağdan xüsusi sevgi, hörmətlə bəhs edən müəllif, əsərdə gözəl təsvirlərlə yanaşı, erməni xislətini bütün murdarlıqları, namərdlikləri və sayaqlamaları ilə təqdim etmişdir: “...Hələ dünən kök bir erməni məni inandırmaq istəyirdi ki, Şuşadakı Maraş kilsəsinin beş min il yaşı var. Ona qayıdıb dedim ki, yalan danışma. Bütün xristianlığın yaşı heç iki min il deyildir. Axı bir xristian kilsəsi Məsihdən (Xristosdan) qabaq tikilə bilməzdi?! Gombula sözüm bərk toxundu və o, tənəli tərzdə dedi: “Əlbəttə, sən təhsilli bir adamsan, sözüm yoxdur. Amma bu qoca kişinin nəsihətinə qulaq as: başqa xalqlarda ola bilən xristianlığın yaşı iki min ildir. Biz, Qarabağ əhlinə isə Xilaskar Məsih ondan üç min il qabaq peyda olub” [4, s.33-34].

Kiçik bir xatırlatma ilə əsər müəllifinin günümüzədək davam edən müəmmalı müəllif məsələsinə də toxunaq. Başlıca olaraq iki yazar üzərində durulur: İlk olaraq Lev Nissimbaumun adı qeyd edilir. Yəhudi əsilli L.Nissimbaumun alman dilində qələmə aldığı bir sıra əsərlərdə Azərbaycan mədəniyyət və tarixiylə bağlı mövzular əks edildiyindən məhz onu müəllif kimi göstərirlər. Növbəti yazıçı isə ictimai-dövlət xadimi və Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin Osmanlı İmperiyasındakı ilk səfiri, eyni zamanda Qurban Səid təxəllüsünün məhz ona məxsus olduğuna inanılan Yusif Vəzir Cəmənzəminlidir. Hansı ki, Azərbaycan Yazıçılar Birliyi 1993-cü ildə qəbul edilən sənədə əsasən, əsər müəllifi olaraq Y.V.Cəmənzəminlini göstərmişlər. Bizim fikrimizə gəlinə isə, bu qədər milli məzmun və çalarlarla zəngin əsərin müəllifinin Azərbaycan əsilli olması inkaredilməzdir. Ən əsası bizimlə genetik bir bağın mövcudluğuna əminik. Əks təqdirdə meydana

Turançı ənənələrə rəğbət, Cümhuriyyətə sonsuz sevgi, həmçinin Qarabağ və Gəncənin tərənnümü bu qədər gözəl tərzdə aşılana bilməzdi.

Ədəbiyyatda qəbul edilən önəmli bir həqiqət var: İntibah dönəmi – konkret şəkildə Nizami dəst-xəti və üslubu özündən sonrakı ədəbi prosesə birbaşa təsir göstərmişdir. Üslub və janrından asılı olmayaraq, istənilən yaradıcı şəxsdə Nizami irsinin izlərinə rast gəlmək mümkündür. Eyni prosesi Cümhuriyyət dövrü Gəncəsinə də şamil etmək mümkündür. Belə ki, ilk müstəqillik dövrümüzdə Azərbaycan hüdudlarındakı istənilən ictimai-siyasi və ədəbi mühit insanının Gəncə ilə bu və ya digər şəkildə bir bağı olmuşdur.

Əsərdə Əli xanın Gəncəyə gəlişi də maraqlı süjet xətti ilə təqdim edilir. Əslində “Axı sənin Gəncə yaxınlığında, bağların və üzümlüyün ortasında bir malikanən var. Gəl gedək oraya. Ora sənin yurdundur”, – deyən də sevgili Ninosu olur. Zaman-zaman yaşadığı dövəmdə Əli xan bir sıra müharibə və münaqişələrin şahidi olur. Azərbaycan hüdudlarından kənarda baş verən iğtişaslarda Əli xanın iştirak etməməsi onun atasını çox düşündürür. Əsərdə tarixi hadisələr Birinci Dünya Müharibəsi, Çar Rusiyasının süqutu və Azərbaycan Cümhuriyyəti dövrü fonunda cərəyan edir. Atanın dövrü məntiqinə uysaq, Əli xan müharibədən qorxan bir kişidir. Doğrudur, arada İranda bəzi çaxnaşmalarda mərdlik ruhunu cilovlaya bilməyib, meydanlara atılması məqamı ilə qarşılaşıq. Lakin Əli xan özü də etiraf edir ki, onun mübarizəsi milli məzmun daşımalı. Əks təqdirdə o yadellilərin yad elləri, torpaqları, insanları üçün özünü qurban verməməli. Əli xan sadəcə Azərbaycan uğrunda mücadiləsinin heyvətəməz dərəcədəki əminliyinə güvənir və özünü hazırlayır. Başqa sözlə, vətənə – vətəninə qurban getməsi üçün...

Məşhur nizamişünas tədqiqatçı R.Əliyevin vaxtilə söylədiyi fikirləri xatırlamaq yerinə düşər: “Nizaminin təliminin daha bir mühüm cəhəti Qərblə Şərq arasında harmoniya məsələsidir. Şərq istər antik ədəbiyyata, istərsə də Şərq bədii-fəlsəfi fikrinin nailiyyətlərinə dərinədən bələd idi və ümumbəşəri mədəniyyətin tərkib hissələri kimi onları birləşdirməyə, vahidliyini göstərməyə çalışırdı” [2, s.16].

Eyni qayda – Şərqlə Qərb mühitinin varlığı, onların müqayisəli təqdimatı “Əli və Nino”da da yetərinə diqqətə çatdırılır. İlk baxışda Əlinin Şərqi, Ninonunsa Qərbi təmsil etməsi kimi məqamlar baş versə də, nəticədə Əli xan hər iki mədəniyyət və ideologiyadan uzaq bir adamdır. Ara-sıra müəllif xatırlatmasında da tanış oluruq. Qədim mənəviyyatımızdan, prototürk düşüncə tərzindən örnəklər, kiçik də olsa xatırlatmalar yetərinə Əli xanın milli kimliyini açmamıza kömək edir. Əli xan nə qədər Şərq görünümlü və Qərb düşüncə tərzli ilə seçilsə də, bu obraz əslində milli ideologiyamızdan bəhrələnən milli kimliyimiz üzərində qurulmuşdur.

“...Güclü bir yorğunluq basıb mənə. Bir neçə saatdan sonra mən yenə körpünün üstündə dayanacağam, bilirəm ki, Azərbaycan Cümhuriyyətinin yalnız bir neçə günlük ömrü qalıb... Bəsdir. Mən yatmaq istəyirəm. Ulu babam İbrahim xan Şirvanşirin xalqın azadlığı uğrunda canını verdiyi sahildə şeypur mənə yenidən çağıranaq yatmaq istəyirəm” [4, s.206]. Yenə haşiyə çıxaraq, tarixə müraciət edək. Əsər qəhrəmanının ölümündən öncəki təəssüratları və ulu babasını xatırlatması məqamına toxunaq. İbrahimxəlil xan Cavanşir və onun müəyyən siyasi-hərbi islahatlarına nəzər salaq: “1786-cı ildə Cavad xanı Gəncədə hakimiyyət başına gətirməklə buradakı hakimiyyəti müvəqqəti də olsa öz xeyrinə həll edən İbrahimxəlil xan gürcülərin təsirini azaltmış oldu” [8]. Əli xan ulularını yad edərək, onlar kimi son nəfəsini millətə, vətənə uğrunda fəda etməyə adayı. Artıq dastanlaşan sevgisi – sevgili xanımı Nino, nə də onların şirin, balaca və canlı “oyuncaq”ları – qızı Tamara yada düşür. Yad eldən olan Nino və doğma qızları da yad eldə güvəndə qalıb bir şəkildə həyatlarına davam edə biləcəklər. Bizim Əli xan isə milli kimliyini son nəfəsinədək Cümhuriyyət yolunda, Gəncə körpüsündə – pulemyot arxasındakı mövqeyində tamamlamağı ən üstün sevgi sayır. Bunu da bütün varlığını meydana qoyaraq həyata keçirir.

Gələk, səkkiz sayı ilə bağlı müəllifin bir neçə yerdə vurğuladığı fikirlərə. “Cümhuriyyət ömrünün heç səkkiz günü də qalmayıb” – fikrinə və Əlinin səkkiz güllə ilə Gəncə körpüsündə,

pulemyot arxasında müstəsna şücaət göstərərək həlak olmasına. Nəhayətində bünövrəsi ilk Demokratik Respublika dönəmində qoyulmuş səkkizguşəli milli ulduz simvolumuza. Doğrusu, nə qədər islamıyyətlə bağlılıq önə sürülsə də, bünövrə daha qədim inanc və ideologiyamıza dayanır... “Türk mitolojisiində sekiz – “8” genelliklə dünyanın köşələri, kutsal bir ağac ya da gök katmanlarıyla beraber anılmaktadır. Sekiz sayısı, Türk kültüründe eskiden beri kullanılan “bir, üç, yedi, dokuz, otuz, kırk, kırk bir, yetmiş, doksan” gibi sayıların yanında, daha nadir bir kullanıma sahiptir. Sekiz sayısına yüklenen anlamlar, arasında en çok öne çıkan Cennet temsilidir. Türk mitolojisiində yaratılan ilk ağacın dokuz kollu olduğu, kollardan birinin Tengri’nin kapısının önüne, diğerleri ise sekiz köşeli olduğuna inanılan dünyanın sekiz köşesine uzanmaktadır” [5].

Milli ideologiyamıza xas digər bir mənbədə bu mövzu belə təqdim edilir: “Tanrı ilk şamanı yarattığında onun evinin önünə sekiz dallı bir ağac dikmişdir. Bu nedenle her şaman kendisini temsil eden bir ağac diker. Bu ağaca “Turuğ” adı verilir” [3]. Təhlilə ilk növbədə ağacdən başlayaq. “Turuğ” əslində kiçik fonetik fərqlə günümüzün türkcəsində də leksikonumuzun ayrılmaz kəlmələrindən sayılır. “Durma”, “dayanıqlı” və ümumi ampuada ölümsüz, əbədi semantikasını özündə ehtiva edən Turuğ ağacı milli simvolik mahiyyətdən qaynaqlanır. Tanrının izni ilə ucalan bu ağacın səkkiz budağı var, hansı ki, prototürk mənəviyyatında da Göy Tanrını vəsf edərkən yenə eyni say və rəqəmlə qarşılaşırıq. Bir neçə fərqli nümunələr olsa da, əsasən göylərin doqquz qatdan olmasına inanmışlar əski türklər. İnsanoğlu öldükdən sonra da uçaraq Tanrıya varınca ən son səkkizinci qata qədər yüksələ bilir. Çünki doqquzuncu qat sadəcə tək yaradıcı olan – Göy Tanrıya məxsusdur. Demək, müəllifin əsərdə bir neçə yerdə səkkiz sayını vurğulaması sıradan bir təsadüf deyil.

“Əli və Nino”da diqqəti çəkən digər tarixi proseslərə də toxunmaq istəyirik. Knyazın başını bədənindən ayıran Bakı xanı Həsənqulu xanı müəllif belə təqdim edir: “... Həsənqulu xan yeraltı yolla dəniz sahilinə çıxır, oradan da İrana qaçır. Bu yeraltı yol indi dağılmışdır. Lakin yeraltı girişə ayaq basmazdan qabaq o, giriş qapısına tək bir cümlə, amma çox ağıllı bir cümlə yazıb qoymuşdur: “Sabahı düşünən adam heç vaxt igid ola bilməz” [4, s.18].

Gəlin görək bu hadisə barədə tarix bizə nə deyir. Baş kəsilmə knyaz təbii ki, Cavad xanın ölümündən sonra Gəncəni alaraq general rütbəsinə sahiblənən Pavel Sisianovdur. O Sisianov ki, Hüseyinqulu xanın nəzarətində olan Bakı xanlığında baş kəsilərək öldürülmüşdür. Nə təsadüfdürsə, tarixi məqamlarda Sisianovun da gürcü əsilli olması vurğulanır. Eyni zamanda Qurban Səid təqdimatındakı möhtəşəm sonluq və günümüzdə “sonunu düşünən qəhrəman olmaz” – məşhur deyimində hardan qaynaqlandığının şahidi oluruq.

Əslində sevgi romanı adlandırılan “Əli və Nino”ya kiçik bir səyahət sərgilədik. İnsana xas eşqdən də uca Vətən, millət və milli ideologiya naminə yaşanan sevginin dəyərini və misilsizliyini göstərməyə çalışdıq. Bir daha vurğulayırıq ki, “Əli və Nino” bizim üçün sıradan məhəbbət romanı deyil də, tariximizi əks etdirən möhtəşəm bir əsər olaraq dəyərləndirilir. Süjet xəttindən də görürük ki, Əli xanın Bakıdan, Qarabağdan başlayan doğma yolçuluğu Gəncədə – Cümhuriyyətimizin süqutu ilə sonlanır. Müəllifin təbirincə desək: “Cümhuriyyətimizin ömrü Əli xan Şirvanşirin ömrü kimi sona çatdı”. Əslində idealları, məqsədləri, dilək və arzuları yarımçıq qalan ziyalı bir Azərbaycan gəncinin timsalında qısa ömür sürən Cümhuriyyətimiz əks olunur.

Nəticə / Conclusion

Bir sözlə, müəllif improvizələri ilə də olsa, ümumilikdə tariximizin ədəbiyyata yansımaları və təbliği çox qürurvericidir. Bu baxımdan, “Əli və Nino”nun günümüzədək davam edən dünya səviyyəsindəki reytingli varlığı milli kimliyimizin tanınmasında da xüsusi əhəmiyyət sərgiləməkdədir. Məhz Əli xanlar tərəfindən qurularaq, dövrün müstəsna islahatları ilə seçilən və demokratik sistemin tələblərinə uyğun ayaqda durmağa çalışan (yad müdaxilələrə baxmayaraq) Cümhuriyyətimiz

yətimiz, tarix yazaraq tarixə çevrilmişdir. Biz isə öz növbəmizdə şərəfli tariximizi istər gerçək mənbə və istinadlarla, istərsə də ədəbi mühitə yansıyan nümunələrlə yaşatmağa və təbliğ etməyə borcluyuq.

Ədəbiyyat / References

1. Ağaoğlu Əhməd bəy. Seçilmiş əsərləri. – Bakı: Şərq-Qərb, 2007.
2. Əliyev R. Nizami Gəncəvi. Elmi və ədəbi-bədii jurnal. – Bakı: “Azərbaycan” nəşriyyatı, 1-1993.
3. Kamların toplumsal konumu. www.tr.wikipedia.org
4. Qurban Səid. Əli və Nino. – Bakı: Şərq-Qərb, 2006.
5. Yunus Aslan, Remzi Duran. Türk sanatında “Cennet” damğası ve Türk kültüründe sekize “8” yüklenen anlamlar. Pdf. 30 Nisan 2021. www.dergipark.org.tr
6. www.az.wikipedia.org/wiki/Cavanşirlər
7. www.hunturk.net/ta-kömen.html
8. www.az.wikipedia.org/wiki/İbrahimxəlil_xan